

„EDINOST“

izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob **torkih, četrtnih in sobotah**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec . f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesece . . . 3.— . . . 4.50 za pol leta . . . 6.— . . . 9.— za vse leto . . . 12.— . . . 18.—

Naročnino je plačevati naprej na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč. izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglasi se račune po tarifu v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmrtnice in javne zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema **upravištvu** ulica Molino picolo št. 3. II. nadst. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst. Odprte reklame cije so proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„Edinosti je moč“.

Spas Avstrije.

Jeden najodličnejših plemenitašev čeških in unet prijatelj našega naroda priobčil je pred kratkem članek pod gorenjim naslovom. Ta članek je priobčil tudi „Slov. Narod“ v svoji številki od minole sobote, a mi ga ponatiskujemo tu vsled želje, izražene nam od istotako odlične strani.

„Spása Rakouska!“ — pod tem zaglavjem je že l. 1860. neki češki rodoljub razvil svoje politično veroizpovedanje in svoje nazore o zunanji in o notranji politiki, katere se je držati Avstriji. Od tistega časa (1860. l.) se je — žal — močno podkopala jednota Avstrije in je celo ime države zadobilo drugačen zmisel. Ime se rabi samo za tostransko državno polovico, v nasprotju z Ogersko, to pa nepraviloma, zakaj de lege nima doslej naša državna polovica nikakega imena, kajti imenovanje „Cislitvanska“ rabi se le za silo, ne gledé na to, da niti primerno ni, ker je posneto po imenu male reke, tekoče ob malem delu meje vse države.

Inozemcu — Beustu — je bilo sojeno, zvršiti po duvalizmu, kateri je on ustvaril, ta atentat na staro Avstrijo in tako omogočiti prevlado Ogerske na stroške vse monarhije in nje tostranske polovice, to oslabiti in jo izpostaviti nedoglednim krizam. Stara avstrijska monarhija je konglomerat raznih dežel in narodnostij, potisnjena mej nemško, mej rusko in mej italijansko narodno veldržavo, med mlade narodne države Rumunsko, Srbsko, Bolgarsko in Črnogoro ter med hirajočo Turčijo. Naša monarhija predstavlja v malem vso Evropo, zakaj avstrijsko prebivalstvo je sestavljeno iz pripadnikov vseh v našem delu sveta živečih plemen, slovanskega, germanskega in romanskega, izvzemši Madjarov, ki imajo v Evropi le jako dalnje sorodnike in kateri so pred tisoč leti siloma z azijskih puštin pridrveli v slovansko Panonijo, se tam naselili in se od ondu razširili.

Duvalizem je naslonil državo na Madjare in na Nemce, vse druge častitljive zgodovinske državne skupine in močne narode, kateri imajo brez dvoma

bodočnost, pa je potisnil v stran. Ker imajo Madjari v svoji državni polovici opraviti s slabejšimi, še ne zadostno izobraženimi narodi, dočim se energično napredujoči, svoji zgodovinskih in aktivnih pravic zavedajoči se Čehi, Poljaki in Jugoslovani sedalje uspešneje upirajo Nemcem v naši državni polovici namenjeni hegemoniji, je naravno, da je ogerski pliv v Avstriji prepotenten in da v Evropi izoliran narod kakih 5 milijonov duš dejanski določuje notranjo in zunanjo politiko nad 40 milijonov prebivalcev broječe države. Znanje kakega slovanskega, romanskega ali nemškega jezika zadostuje, da se zamore kdo porazumeti v vsej Evropi. Učenje madjarskega jezika pa nima druge važnosti, kakor da se zna dotičnik porazumeti z malim izoliranim madjarskim narodom, kajti ta jezik ni podoben nobenemu raznih svetovnih ali kulturnih jezikov. In ta jezik se s trinoško silo usiljuje nemadjarskim prebivalcem kronovin ogerskih! Vsakdo umeje, zakaj Slovani in Romuni gledé takih, zgodovini, pravici in naravi rogaajočih se razmer čedalje glasneje kličejo „quousque tandem!“

Avstroogerska monarhija se more vzdržati le po politiki, pravični in dobrohotni nje slovanskim narodom. Vsi poskusi madjarizacije v onostranski državni polovici in vsi poskusi germanizacije v tostranski polovici se izjalovijo in škodijo samo skupnosti države.

Sreča Avstrije v bodočnosti je odvisna od tega, da se opusti dosedanja Slovanom sovražna politika, in taka politika utrdi Avstrijo in omogoči, da se balkanski Slovani oklenejo vsem narodom pravične mogočne Avstrije. Saj na balkanskem polotoku ima Avstrija zastopati svoje najvitalnejše interese, to pa more jedino po Slovanom prijazni politiki, katera mora dovesti do konfederacije z balkanskimi državami in narodi. Slovanski elementi v Avstriji so za državo centripetalne moči; nemški in laški elementi imajo — vedé ali nevedé — centrifugalne tendence in zato so prav zatirani in prezirani slovanski narodi v kritičnih časih kri in imetje žrtvovali za eksistenco

monarhije. Naj le zgodovina dokazuje, da so bila avtohtona plemena povsod podvržena in raznarodovana od tujih priseljencev,*) — odkar se je razvila narodnostna ideja v Evropi, se narodi in zlasti zatirani narodi zavedajo svoje narodnosti, svojega jezika, navad in lastnostij, vzbudilo se je v njih čustvo skupnosti, gojenje in vzdrževanje obstoječih ljudskih individualitet pa ni postalo samo postulat pravičnosti, nego tudi postulat jezikoznanstva in etnografije, podpira ga celo prirodoslovje, katero se poganja za ohranitev plemen.

Ni torej pričakovati, da bodo avstrijski Slovani, kateri so največ vsled ustave se zavedli svoje narodnosti, hoteli biti še nadalje gnajlo za nemško, laško ali celo madjarsko kulturo. Narobe, duševni in materialni napredek avstrijskih Slovanov, zlasti Čehov na Češkem, Moravskem in naposled na Šleskem, se je v vsakem oziru jako razvil in sijajno dokazal izredno osposobljenost Slovanov, da jim doslej toli podpirani in privilegovani Nemci in Madjari ne bodo mogli odreči popolne enakopravnosti in enakovrednosti. Ker ni dvoma, da se avstrijski Slovani z vsemi silami trudijo, otresti se nemške in madjarske prevlade, je skrajni čas, da prideta vladi obeh državnih polovic do pravega spoznanja ter poravnata, kar sta storili zlega, to je, da pripomoreta Slovanom do sovladanja v Avstriji.

Žalostno bi bilo, ko bi Nemci in Madjari to spoznanje oholo prezirali, ali vladi, kateri morata varovati interese države in dinastije, morata spoznati poklic Avstrije in nje politiko zavesti na pravo pot. Kot etape na tej poti se mi zde: 1. popolna ravnopravnost in enakovrednost Nemcev Madjarov, Slovanov in Romanov v Avstriji; 2. avtonomija v upravi; 3. federalistična organizacija države s posebnim ozirom na historične pravice in spomine na jedni in na jednotnost in moč države na drugi strani.

Preosnova davkov.

III.

(Konec.)

Gori smo rekli, da je tudi gosp. posl. Burgstaller epohalno posegnil v razpravo od dne 21. t. m., nasvetovavši — konec debate! Predlog je bil vsprejet in sijajnih uspehov kar natlačena zgodovina poslančevanja g. pl. Burgstallerja obogatela je še za jeden velikanski čin. Ime g. Burgstallerja je po takem nerazdružno spojeno z velikim vprašanjem preosnove davkov. Blagor in slava njemu, ki je onega dne mogel leči k počitku v presladki zavesti o prevestno izvršeni poslaniški dolžnosti! Pomislite vendar, da bi se bila lahko morda za celo uro zakasnila rešitev tega važnega vprašanja, da ni brižni gosp. Burgstaller v najprimernejem trenutku predlagal — konec debate!

Dovolj bodi krute šale! Mi ne zamerimo ni malo gosp. Burgstallerju, da je predlagal konec debate. Saj mora biti enkrat konec vsake stvari, torej tudi najvažnejših razprav v zbornici poslancev. In to vemo tudi, da ako ne bi bil predlagal konec debate g. Burgstaller, storil bi bil to kateri drugi iz vrste „brižnejih“ poslancev. Zamerimo pa nekaj družega gosp. posl. Burgstallerju. Zamerimo

*) Tako so bili slovanski prastanovniki na Gorenjem in Dolenjem Avstrijskem, na Štajerskem, Koroškem, Tirolskem, in Predarlaskem in v Švici, pozneje pa Slovani na Meklenburškem in na Pruskem od Nemcev podvrženi in penemčeni.

PODLISTEK.

Očetovo srcé.

Kmetška slika. — Spisal Srečko.
(Dalje).

„Če jih res mislite kupiti, vam povem, da pod petsto petdeset goldinarjev jih ne dam“, odgovoril je trgovec zroči v oči.

„Res, kaj pa da res, jih mislimo kupiti in tudi bomo jih, samo če daste kakor se spodobi. Za pet sto jih daste, pa so naši“. Na svoj račun je delal kup vinjeni mešetar Pikec.

Notranjec je jadikoval, da ne more, da njega več stanejo itd.

Pili so in vinjeni se pogajali.

Marijana je zvedela, da Jože zopet konje kupuje. Naglo je stopila v očetovo sobo in se posvetovala, kaj hoče storiti. Oče je dolgo kimal in mrmral, naposled pa se odločil in šel sam. Naj bo, kakor hoče, jaz storim svojo dolžnost, da se mi ne bo moglo očitati, da nisem hotel varovati sina; mislil si je in naglo koračil proti Drenovim.

„Daste za pet sto?“, kričal je Jože.

„Ne morem!“, odgovarjal je Notranjec.

„Kaj ne bi mogli, tu imate . . .“, hipno je obstal Jože, iz za vogla se je pojavila očetova oseba.

Dolgo nista govorila, sedaj mu gre pa oče tako prijazno nasproti; to ga je osupnilo.

„Torej zopet konja k hiši, ali ne dovolj, da ti je jeden poginil?“, pričel je polagoma oče. Odvrniti je hotel sina od zopetne nesreče.

Le-temu pa je udarila kri v lica, speklo ga je očetovo očitaje. Hribnik je zrl v mizo, trgovec je umolknil, samo mešetar Pikec se ni dal motiti in kričal je v jednomer:

„Za koliko daste konje, za koliko?“

„Daste ali ne daste?“ Do tega vprašanja se je ujunačil Jože vpičo očeta.

„Jaz pravim, da ne boš kupoval konja!“, izgovoril je stari jezno.

„Ali nisi sam svoj gospodar?“, bleknil je Pikec vmes, in s tem je še bolj razvnel Jožeta.

„Ali ne daste nič ceneje?“, vprašal je Jože in iztegnil roko s potrebno aro v njej, proti Notranjcu.

„Jaz pravim, konja ne!“, zakričal je stari. Prijel je Jožeta za roko, hoté potegniti ga na stran.

Mladi pa je zaškipal z zobmi, pogledoval divje in palnil očeta v kraj:

„Ná-te, potrdite kupčijo, da bo stari hud!“

Pogodili so se.

(Konec prih.)

mu prav hudo in po vsej pravici, da se je v razpravi naslednjega dne oglašil proti opravičenim prošnjam in tožbam tovariša mu Nabergoja, ko je šlo za to, da-li se zniža glavna svota zemljiškega davka za 1½ ali za 2½ milijona goldinarjev.

Naglasivši, da bode glasoval za 2½ milijona gold., obrnil se je g. Burgstaller proti trditvam Nabergoja sledeče:

„Gosp. posl. Nabergoju se je videlo včeraj umestno, da je v tej visoki zbornici na njemu priljubljeni način izjavil neopravičenih, da, smešnih obtožeb zoper mestni zastop tržaški, in zoper izvrstne kmetovalce, odposlane po deželni zboru v deželno komisijo tržaško za revizijo zemljiško-davčnega katastra.

Popraviti moram stvarno, da je dežela in občina tržaška tudi ob tej važni priliki najdobrotnejše poštevala in prizanašala vsemu prebivalstvu okolice brez razlike narodnosti in sicer v toliki meri, da se v obsežju tržaškem sploh ne pobirajo nikake deželne ali občinske doklade na zemljiški davek, zato pa se je v vsaki katastralni občini od strani mestne občine previdno namestil poljski čuvaj, vaščan, v varstvo kmetijske lastnine“.

Nadalje je naglašal g. Burgstaller, da so člani komisije sami požrtvovalni, izvedeni in nesebični meščani, posvečajoči največ svoje hvalevredno delovanje prezasluzni Società Agraria“ (IIII). Slovensko prebivalstvo da je polno hvale povspesevateljem kmetijstva in gozdnarstva, pripadajočim italijanski narodnosti.

Na bajko o zamenjevanju bika s kravo ni hotel odgovoriti g. Burgstaller.

Na to najnovejšo ljubeznjivost do gosp. Nabergoja, kakoršne so že v stari navadi pri gosp. Burgstallerju, je odgovoril prvi nastopno:

„Gosp. posl. Burgstaller je na njemu privajeni način predložil proti mojim trditvam takozvanih stvarnih popravkov, ki pa niso nikaki popravki. Vse, kar sem rekel gledé volitev v deželno komisijo, je popolnoma resnično in morejo potrditi 90 odstotkov prebivalcev. Gospodje utegnejo biti sicer prav čestivredni možje, toda o kmetijstvu ne razumejo mnogo. Dobrohotnost kmetijske družbe tržaške občutijo prebivalci okolice bore malo; vzlic temu, da dobiva ista od vlade vsako leto izdatnih podpor, ker ima pri deljenju istih bolj pred očmi političke nego gospodarske svrhe.

Da v Trstu ni občinskih doklad na zemljiški davek, ne prihaja to od dobrohotnosti municipija do kmetovalcev, ampak veliko bolj od tega, da so poslednji že tako izmozgani po davkih na užitnino, kakor limona, ki ne da več soka od sebe tudi ob najjačem pritisku (Nemir). Sicer pa prispeva okolica k dohodkom mesta istotako, kakor mestni prebivalci sami, in ima zato tudi pravico, da se jemlje ozir nanjo. Nepotrebno je torej očitiranje, da mesto plačuje poljske čuvaje. Ako bi imela okolica lastno občinsko blagajno, plačevala bi iste sama; ker pa je nima, morajo se isti plačevati iz blagajne, v kojoj teko doklade okolice.

Kar se dostaje pravljice o biku in kravi (Veselost), pozna isto sleherni človek v okolici, kjer ima gosp. Burgstaller svoj poletni sedež. Ko pride domov, lahko poizve pri svojih sosedih, da-li je ista resnična ali pa po meni izmišljena. (Živahna veselost in prav dobro!)“

Gosp. Burgstaller je dobil dober in zaslužen odgovor, toda povedano bodi, da mi se še nismo domenili do konca — z g. Burgstallerjem.

Slovanska opozicija.

(Konec).

Ob pogodbi z Ogersko bi mogli Mladočehi še popraviti nekoliko, kar so doslej zagrešili načelno in dejansko, a sedanje napake ne popravijo oni kot taki najbrže nikdar več. Obče in jednako volilno pravo je bilo na programu mladočeške stranke; tako pravo bi bilo moglo rešiti slovanske narode; a Mladočehi so se udali za volilno preosnovo z vsemi napakami, katere so sami naštevati na tej reformi. Vedli pa so se oni ob glasovanjih prav nečastno, imena te stranke nedostojno.

Zamudili so pa Mladočehi tudi tisto zadačo,

katero bi bili imeli izpolnjevati kot voditelji drugih slovanskih skupin in frakcij. Pustili so Hrvate, Slovence in Maloruse na cedilu, in so vsi, itak šibki in razdeljeni, ostali v onemoglosti in pri starih zmotah. Onemogli pa so, naj se pojedinci še toliko pospenjajo na pravilna stališča, in ta so jim le teoretiški merodavna, v tem ko postopajo ob glasovanjih drugače. Nečeški slovanski zastopniki so se vedli ob volilni reformi, v večini, ravno tako, kakor da bi bili izgubili glave. Krivdo pa zavračamo v prvi vrsti na Mladočeh; oni so bili dolžni, privabiti ostale slovanske frakcije k sebi ter z njimi hoditi po določeni taktiki. Mladočehi nimajo nikakega izgovora; kajti oni so se specialno zvali slovanske zastopnike, in oportunistički separatisti so se pokazali še le sedaj, ko je bilo treba prvokrat izvrševati načelno slovanski program. Večina mladočeškega kluba bode dajala odgovornost za svoje postopanje; kajti peščica doslednih členov tega kluba, kakoršni so Vašaty, Brzorad, dr. Ed. Gregor in še nekateri drugi, so onemogli nasproti oportunistički večini, in Vašaty je moral še grenke požirati radi tega, da je ostal on dosleden ter svaril oportuniste.

Ti odločni maloštevilni člani mladočeškega kluba sami izpovedujejo, da od Badenija ne dosežejo ničesar, po največ mrvice, ter vsled tega sami opominjajo k povrnitvi v poprejšnjo odločno opozicijo, zajedno obsojajo poslanca Eima, ki je s svojim pisanjem v glavnem mladočeškem glasilu oslabil moč prejšnje opozicije.

Naj bi to spoznanje, ki se rapidno širi tudi med češkim narodom, spravilo Mladočeh v skupnosti in složnosti na tisto pot, katera jim je nakazana po imenu, katero so bili dobili od drugih Slovanov, in nakazana po zadačah, katere bode treba še izvrševati. Delegacije so pred durmi, in te so zanje tako važne, ker morejo kritikovati sosebno zunanjo politiko, katera je v Avstro-Ogerski v najtesnejši zvezi z notranjo politiko. Zunanja politika ugaja namreč vsem gospodovalnim narodom, naprej Madjarom, potem Poljakom, nato Nemcem in Italijanom. Zastopniki teh narodnostij se nikdar ne dotaknejo te politike, da bi jo pretresali objektivno ali obsojali; zato so pozvani izključno maloštevilni zastopniki slovanskih narodov, a teh zastopnikov malone nič ne prodere v avstrijsko delegacijo. Mladočehom se ponuja torej prilika, da bi vplivali na izvolitev pravih mož iz svoje srede in ostalih negospodovalnih Slovanov. Tu imajo sedaj časa za potrebno prigovarjanje.

Jednako naj bi Mladočehi vsaj odslej stopili v dogovor s slovanskimi frakcijami, seveda ne poljskim „Kolom“, da bi nadalje postopali složno. Naj se drž. zbor razpusti ali ne pred pogajanjem z Ogersko, treba je, da bodo vsaj zastopniki negospodovalnih slovanskih narodov složni ob tem razgovarjanju. Ako dosežejo Mladočehi tako složnost, seveda v slovanski smeri, izbrisejo nekoliko madež sedanjega drugače neodpustljivega, rekli bi, lehkomišelnega oportunizma.

Mladočeške in slovanske opozicije ni več, naj Mladočehi torej še do časa spoznajo svoje dosedanje napake ter se spomnijo, kaj je pričakoval od njih češki narod, in kaj še vedno pričakujejo od njih Čehi in ostali tu mišljeni negospodovalni Slovani!

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 1. junija 1896.

Dan — zadoščenja! Minola sobota je bila dan najsijajnega zadoščenja: ustavnemu in parlamentarnemu načelu, užaljeni volji naroda, in politički morali. Minole sobote so volilci okrajev Volosko in Lošinj privoščili občutno lekcijo onim, ki hoté vzdržati v Istri svoje nikakor in na nobeno stran opravičeno nadvladje golim nasiljem in zatajevanjem v Istri resnično obstoječih narodnostnih odnošajev. Izbacenje iz deželne zbornice istrske ogromnimi većinami, oziroma jednoglasno izvoljenih poslancev Jenkota, Mandića in Kozulića je bilo res čin nagega nasilja, ki je zahteval odločnega in obsojevalnega odgovora se strani volilcev. In tak odgovor je dal minole sobote siromašen in pošten narod naš v okraju voloskem in lošinjskem: volil je zopet in jednoglasno svoje prejšnje zastopnike Matka Mandića, Slavojca Jenka in Kvirilina Kozulića. To je manifestacija volje naroda, da,

to je še več: to je najkrasnejša demonstracija proti onim, ki bi hoteli kratiti svobodo našemu narodu. To je glasen protest proti dogodivšemu se nasilju. V interesu pomirjenja, v imenu pravice in krščanske ljubavi bi želeli, da bi nasprotniki našega naroda — na vseh straneh, kjer jih kaj — hoteli slušati ta glas naroda. Vox populi, vox dei!

Kakor je iskrena ta naša želja, tako sveta in neizogibna nam je dolžnost, da v imenu vsega naroda hrvatsko-slovenskega izrečemo v globini duše čutjeno zahvalo vsem prvotnim volilcem in volilnim možem omenjenih dveh okrajev, na tem, da so svojo samozvestjo, svojim poštenjem in svojo značajnostjo pripomogli do tega, da smo v Istri zopet doživeli — dan zadoščenja.

Delegacije. V soboto so začele delegacije svoji posvetovanja. To pot se vrši zasedanje v Budimpešti. Predsednikom avstrijske delegacije je bil izvoljen baron Clumetzky, podpredsednikom baron grof Vetter von der Lillie. V svojem nagovoru je naglašal predsednik Clumetzky, da so lanski dogodki utrdili vero v vseobčo ljubezen do miru in je izražal nado, da tudi najnovejši dogodki na Jugovztoku ne skalé vere v ohranjenje miru. Govornik je naglašal sijajne vspehe kulturne naloge Avstro-Ogerske v zasedenih pokrajinah. V dejstvu, da se je državna delegacija letos prvokrat sešla v lastnem domu, vidi govornik znamenje nerazdružljive ukupnosti obeh polovic države. Spomnivši se milenijskih slavnosti ogerskih povdarjal je govornik ob splošnem odobravanju členov delegacije, da vzlic začasnim bojem zopet in zopet zmaguje ukupnost interesov Avstro-Ogerske ter je povdarjal nadalje značaj odkritosrčne udanosti do ukupnega monarha, kakoršno so kazale do sedaj milenijske slavnosti. Govornik je zaključil trikratnim živio na presvetlega cesarja.

Ogerska delegacija izvolila Kolomana Szella predsednikom. Isti je naglašal, da je naša politika politika miru, sloneča na trojni zvezi, koje se hočemo držati trdno. Gledé dežel na Balkanu želimo istim popolno svobodo v razvoju. (To je vse lepo! Ali dejstvo je vendar le dejstvo, da je madjarski šovinizem dosedaj zahteval vedno, da bi naša država tirala ekspanzivno politiko po kroju madjarskem, kakoršna mora v balkanskih narodih le dušiti vero v dobre namene naše države in po takem le podirati simpatije do nas. Brez simpatij v političkem pogledu pa je nemogoča tudi vspešna trgovinska politika. Ta resnica je za nas uprav usodne važnosti ob nadaljnji notoriški in neutajljivi resnici, da trgovina in industrija Avstrije morati stremiti le na Vzток, ker ob toliki konkurenciji nimati pričakovati razcvitja in boljše bodočnosti nikjer drugje. Ti dve resnici naj imajo pred očmi naši državniki in jasno jim mora biti popolnoma, da naša vnanja politika se mora osvoboditi vpliva madjarskega šovinizma. Saj nam pravijo dogodki iz ravnokar minolega leta — toliko v Bolgarski in Srbiji, kolikor v Carjemgradu — da smo jako jako pasivni se svojo politiko na Balkanu, v kolikor je bila ista prirojena po madjarskem ukusu. Madjarska politika — o tem ni dvoma — je prék in prék nasičena skrajno slavofobijo in v zmislu te slavofobije je izključena možnost, da bi naša politika na Balkanu, dokler jej bodo natezali vrvi madjarski šovinsti, iskala simpatij v narodih — ker so isti ravno slovanske krvi —, ampak opirati bi se morala le na lepe oči kojega sebičnega državnika. Kakih vspehov je pa pričakovati na Balkanu od take nenarodne politike, to dokazuje preobrat, ki se je izvršil elementarno silo v Bolgarski in Srbiji in nasproti temu prevratu so se pokazale povsem obnemogle vse madjarske zveze na Balkanu. Lepo je torej, da je zatrdil g. Szell, da mi prepuščamo balkanskim narodom popolno svobodo v razvoju, ali še lepše bi bilo, da bi g. predsednik ogerske delegacije hotel pozvati svoje rojake, da bi v bodoče ne silili politiko Avstrije v nje praktičnem izvrševanju na opolzla tla, kjer nje pota morajo priti v navskrižje z verskimi in narodnimi čutili. Le taka politika, ki vestno poševa ta čutila, mora utrditi ne le simpatije do nas, ampak tudi življenjske koristi, kakoršnih imamo brez dvoma na Balkanu. Tudi naša vnanja politika (osebno pa na Balkanu) mora se urediti v zmislu članka, stoječega na drugem mestu pod zaglavjem „Spas Avstrije“, to je: tudi naša vnanja politika mora se

do dobrega osvoboditi vsakršne slavofobije. Slovanstvo je postalo činitelj v Evropi. Temu dejstvu se morajo ukloniti naši državniki in prav ima odlični plemenitaš češki, ko pravi, da le v tem spoznanje je — spas, je sreča Avstrije! Op. ured.)

Proračun za Bosno in Hercegovino za leto 1887., predložen delegacijam, kaže 78.755 gl. prebitka. Seveda oporekajo mnogi tem proračunom uprave zasedenih dežel, da so v kolikor toliko fiktivni.

Iz Italije. Ministerstvo Rudini stoji na slabih nogah. Minole sobote je doživelo jako občuten poraz v zbornici poslancev. Razpravljalo se je o proračunu za notranje stvari. Marazzi in glasoviti Cavalotti sta predlagala dnevna reda nasprotna vladi. Ministerski predsednik se je izjavil za dnevni red Borsarellija, pozvavši zbornico, naj se izreče za sedanjjo ali prejšnjo upravo. In ta dnevni red je bil vsprejet z neznatno večino samih treh glasov. To je udarec za ministerstvo. Ali tudi za javno moralo v Italiji je značilno dejstvo, da imajo še toliko upliva zagovorniki prejšnje dobe očitnih in tajnih sleparstev. Po glasovanju minole sobote seveda ni čudno, da se širijo glasi o ministerski krizi. Drugi menijo zopet, da vlada razpusti zbornico.

Najnovejše vesti pa trde, da je ministerstvo pod predsedništvom kralja sklenilo, da ne nastopi ni jedne ni druge teh dveh potij, ampak da hoče dati zbornici novih pojasnil, zahtevaje zopetno glasovanje.

Radikalci Cavalottijeve in Imbrianijeve barve zahtevajo novih splošnih volitev.

Različne vesti.

Odgovorno uredništvo in izdajateljstvo našega lista prevzel je z današnjim dnem gosp. Fran Godnik.

Prvi spor! V „Piccolu“ od minole nedelje čitamo pod zaglavjem „Il primo conflitto“ sestavek, ki je vzbudil splošno indignacijo med nami, med župljani rojanskimi pa — kakor nam poročajo — toliko razburjenje, kakoršnega že dolgo ni bilo. Rojančani pa niso razburjeni toliko vsled vsebine tega sestavka, nego veliko bolj vsled provenijence tega uprav škandaloznega izbruha proti kapitularnemu vikariju škofije tržaške.

Toda čujmo, kaj in kako piše „Il Piccolo“: „Jako hitro je začel dōbo bojov novi župnik rojanski, don Giuseppe Jurizza. Škofijska kurija — raprezentovana po kanoniku Černetu a vodjena po kanoniku Flegu — ne more, kakor je videti, pogoltniti kroglice izvolitve italijanskega duhovnika župnikom rojanskim, koji duhovnik je oddaljen od političkih in narodnih borb in zato tudi ne lahko pristopen slavofilom kurije. Oni bi hoteli nadaljevati raznarodovalno delo, zasnovano toli ponosno od zadnjih treh škofov naše škofije, ter skušajo vsemi sredstvi, da bi dosegli svoj namen.

Don Jurizza je bil pozvan te dni ad audiendum verbum k mons. Černetu, sedanjemu vikariju škofije:

— Vi hočete gotovo propovedovati na dan svoje instalacije — rekel mu je kanonik.

Don Jurizza je skušal izogniti se konfliktu, izjavivši, da nima takega namena. Toda mons. Černe je ostal pri tem:

— Vi bodele propovedovali slovenski . . . , in ako nočete vi, bodem propovedoval jaz!

Sedaj pa je don Jurizza — ki je mož velike energije — izjavil odločno, da istega dne ne bode propovedoval v Rojanu ni slovenski ni italijanski, ni on, ni koji drugi duhovnik, **bodisi tudi katerikoli kanonik!**

— Ali jaz vas odpozovem! — kričal je kanonik, razburjen vsled odpora, kakoršnega ni pričakoval. Don Jurizza, povsem hladen, mu je izjavil, da on (Černe) nima moči v to, ker njegovo imenovanje ne pripada kompetenci ordinarijata, in ker se nikakor ni pokazal nevrednega časti, na katero je povzdignjen. Kolikor se dostaje umestnosti slovenske ali italijanske propovedi na dan slovesnega umeščenja izjavil je don Jurizza, da je **le on sam sodnik** kakor župnik rojanski; v cerkvi rojanski **zapoveduje le on sam!**

Kanonik Černe se je razljutil, je otep al okolo sebe, toda don Jurizza je ostal neuklonljiv. To je zanj prva dobljena bitka, koje mu pa gotovo ne odpuste oni, ki vladajo sedaj stvari cerkve v naši škofiji!

Kaj pravite k temu, ali ni to očiten upor proti namestniku škofovemu in voditelju naše škofije? Kaj pravite k temu, da židovski list proslavlja podrejenega duhovnika s tem, da tira v blato v časti in spoštovanju osivelega starčka, kojemu je poverjeno vodstvo škofije?!

No, vendar bi se mi ne razgrevali — in prečastiti kanonik Černe tudi ne — radi tega izbruha židovske nesramnosti, ako bi bili uverjeni, da je ta nesramnost vzrasla na „Piccolovi“ njivi, kajti glasila „Piccolove“ vrste niti ne morejo razžaliti moža, kakoršen je kanonik Černe. Prenizko se plazijo izvestna bitja, da bi mogla njih strupena pena doseči možepoštenjake! Ali gori smo že rekli, da poleg njega vsebine je važno v prvi vrsti vprašanje provenijence tega sestavka. V tem pogledu govori glasno in jasno dejstvo, da v večerajšnjem „Piccolu“ ni nikakega popravka — kakoršnega se je pričakovalo sploh — pač pa je zopet opis slovesa župnika Jurizze v cerkvi sv. Justa, po kojem opisu moramo misliti — veleč. g. župnik naj se le zahvali pri „Piccolu“, da je možno tako tolmačenje — na demonstracijo v cerkvi proti Toda pustimo to za danes, saj se hočemo povrniti k temu slovesu v prihodnjem izdanju.

Denimo, da je „Piccolo“ res kaj popolnil dvogovor med župnikom in kapitularnim vikarjem, po svoji poznani orientalski fantaziji, ali to jedno je gotovo, da je bil ta dvogovor dokaj — živahen. Sedaj pa zapišimo dejstvo, o kojem ni možno dvomiti, dejstvo namreč, da sta župnik in vikarij govorila na štiri oči, in usiljuje se nam prenaravno vprašanje: **Kdo je obvestil „Piccola“ o tem sestanku?** Odgovor je zopet jase in naraven: storil je to ali župnik Jurizza, ali pa — skoro verjetneje je to — koji drugi duhovnik, somišljenik dona Jurizze!!! To poslednje domnevanje je skoro verjetneje, kajti znano nam je o izvestnih laških duhovnikih, da so — eksternisti „Piccolovi“, to je: izvenuredniški sotrudniki čifutskega lista v stvarih katoliške cerkve! In taki dogodki in taki spori so postali navada pri nas ravno v tej dobi, ko se v utrjenje discipline med duhovščino izdajejo posebni pastirski listi — v Gorici in Ljubljani. Res, daleč nas je dovela goriška šola! Ona šola, ki ne vidi nikjer drugje nevarnosti za vero katoliško, nego v narodni ideji slovenski in v narodnih društvih slovenskih. Mise ne bojimo ni malo izreči tu jasno in brez ovinkov, da brez poznanih zasnovateljev goriske šole ne bi se bila nikdar tako razvnela moč mržnje nekaterih ital. duhov. do narodnosti slovenske, koje sile valovi butajo že celó ob škofjsko palačo tržaško. In dotični gospodje zasnovatelji so neposredno odgovorni za pohujšanje, ki se godi in ki se utegne še dogoditi, ako boče veleč. g. župnik rojanski hotel do skrajnosti izvajati nauke — goriske šole. Včeraj že nam je vskliknil jeden najodličnejih Rojančanov: Prosimo, da zabeležite javno, od kje je došla provokacija in da smo mile v defenzivi!

In še enkrat se obračamo do Ljubljanske gospode iskreno prošnjo, naj vendar prično premišljati, da-li je bilo res potrebno toliko prepira na Kranjskem le goriki šoli na ljubo! Premišljajte! Tako vas prosijo rojaki-mučeniki tu ob periferiji. Premišljajte o tem prvem sporu — in ker pravijo, da je prvi, moramo soditi, da bodo sledili še drugi — med dušnimi potrebami po treh četrtinah slovenske župnije in pa med onimi, ki hote, da se v okolici tržaški tudi cerkev uprezi v jarm nasprotstva do Slovanov.

Birma v Trstu. Minole soboto podelil je mil. škof dr. Glavina v župni cerkvi pri sv. Antonu starem 433 otrokom zakrament sv. birme. — V nedeljo bila je birma v župni cerkvi pri sv. Jakobu. Tako velikega števila birmancev in birmank v tej cerkvi menda ni bilo še nikdar, kajti okolo 1800 bito je teh otrok.

V Šibeniku so odkrili minolo nedeljo spomenik slavnemu pesniku in pisatelju Nikolaju Tommaseo. Slavnosti je prisostvoval tudi c. kr.

namestnik David. Sodelovalo je tudi pevsko društvo „Zvonimir“ ter godbe iz Šebenika, Spljeta in Zadra. Spomenik je blagoslovil škof. Ob spomeniku se je govorilo hrvatski in italijanski. Slavnost se je izvršila v najlepšem soglasju.

Tommaseo se je rodil leta 1802 v Šibeniku, 1848 je bil člen začasne vlade v Benetkah, umrl pa je dne 1. maja leta 1874. Pokojnik je pisal sicer večinoma italijanski, ali srce mu je bilo vsikdar za svoj narod hrvatski. Hrvatje prištevajo Tommaseo po vsej pravici k — svojim! „Obzor“ piše, da je Tommaseo velik kakor državnik, modroslovec in jezikoslovec, ali kar velja še več, tudi kakor človek. Tomaseo pripada Dalmaciji, ker se je v njej rodil in njo ljubil, Italiji pa, ker je delal za nje preporod. Tomaseo pa pripada vsemu svetu po svojih idejah, po svojih krepostih, po svojem značaju in svoji veliki duši. „Obzor“ obžaluje sicer, da se toliko dalmatinskih Hrvatov proslavlja v italijanski knjigi, ali pravi vendar, da Hrvatje, sodelujé pri slavnosti odkritja, so dokazali, da niso nasprotniki italijanske prosvete in italijanske knjige. Dokazujejo pa še nekaj drugega: da, ako tudi izkoriščajo zapadno kulturo za razvoj svoje lastne, vendar ne privole nikdar, da bi bila zapadna kultura sredstvo raznarodovanja in orodje proti slovanskim težnjam. To naj bi si zapomnili tudi naši Italijani in Italijančiči, ki onečeščajo italijansko kulturo s tem, da je hote zlorabljati za narodno — kradnjo.

Tedenska statistika tržaška. V tednu od 17. do 23. t. m. rodilo se je v tržaški občini 71 zakonskih otrok (33 moških in 38 ženskih) in 20 nezakonskih (7 moških in 13 ženskih). Poleg teh bilo jih je 10 mrtvorojenih. — V isti dobi umrla je 101 oseba (50 moških, 51 ženskih). — Z ozirom na število prebivalstva, računano na 161.886 ljudi, nevshevši vojaštva, pride 32.44 mrličev na vsakih 1000 duš, računši povprečno umrljivost na leto na podlagi števila umrlih prejšnjega tedna. — Zdravniški izkaz navaja med vzroki smrti: 6 slučajev óšpic, 1 sl. škrlatice, 5 sl. dávice, 11 sl. jetike, 19 sl. vnetja sópnih organov, 4 sl. kápi, 2 samomora itd.

Javni vrt v ulici Giulia. Z ozirom na okolnost, da so v prenovljeni kavarni javnega ljudskega vrta v ulici Giulia skoro vsakega dne glasbeni koncerti, sklenila je mestna delegacija, da ostane ta vrt v poletni dobi vsak večer do polnoči odprt občinstvu. — Dotično poslopje na gornjem kraju vrta, v kojem se nahaja kavarna, je last mestne občine in mestna občina je to zgradbo temeljito popravila. Najemnika pa sta dva Italijana, koja o ureditvi kavarne nista privoščila našincem niti najmanjšega zaslužka, ampak sta naročila vse potrebno izključno le pri Lahih. Zakaj tudi naši ljudje ne ravnajo takó o takih prilikah?

Strašna nesreča v Moskvi. Dne 30 min. m. bila je, kakor znano, velika ljudska veselica na planjavi Hodinska pri Moskvi: ruski car pogostil je na stotisoče kmetskega ljudstva in sleherni dobil je v spomin na kronanje carja lepo odičen kozarec v dar. Ljudstva pridrvilo je, kakor je umevno o taki izredni priliki, od vseh strani. Navstala je strašna gnječa; ne orožniki, ne stražarji se niso mogli upirati groznemu navalu sto in stotisoč ljudi. V vsej tej ogromni množici ljudstva hotel je vsakdo biti prvi. In v tem elementarnem drvenju, v tej gnječi — stlačili in pogazili so do smrti na d 1000 oseb, in veliko pa je bilo tudi število onih, katerim je bila sreča v tej nesreči vsaj tolikanj mila, da so obležali s polomljenimi udi, strtimi rebri, a vendar — še živi! Gnječa bila je tako strašna, da je množica strla celó par orožnikov in njih konje! To je bilo živo morje, kojemu se ni mogla ustaviti moč posamičnikov. In ko se je slednjič odvalila ta poplava dalje, bila je planjava Hodinka posuta z mrličmi in ranjenimi, kakor da je bila tam strašna bitka: 1282 mrličev prenesli so na pokopališče bližnjega sela Vagankova. Večina teh nesrečnikov bila je tako poteptana, da skoro ni bilo možno spoznati dotičnikov. Med vrstami teh nesrečnih žrtev blodila je velikanska množica ljudstva. Tam je plakajoča žena iskala med poteptanimi svojega moža, tam otroci očeta, tam hči mater prizor bil je srcé pretresujoči. A car Nikolaj, čim je doznal o tej strašni nesreči, storil je, kolikor je bilo možno storiti v prvem trenutku, da pomore obiteljim ponesrečnih in da potolaži ranjene v bolnišnici. Ukazal je izplačati

Lastnik politično društvo „Edinosti“. Izdavatelj in odgovorni urednik: **Fran Godnik**. — Tiskarna Dolenc v Trstu.